

Číslo spisu: 21000/2023-M_ODPISVNR
Číslo záznamu: 77118/2023

V Bratislave, 20. júna 2023

ROZHODNUTIE O POVINNOSTI PRIJAŤ NEODKLADNÉ OPATRENIE

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo“) podľa ustanovenia § 3 ods. 1 písm. a), ustanovenia § 7 ods. 1 písm. d) a ustanovenia § 7 ods. 6 zákona č. 345/2022 Z. z. o inšpekcii v sociálnych veciach a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o inšpekcii v sociálnych veciach“)

UKLADÁ

DOZOROVANÉMU SUBJEKTU

podľa ustanovenia § 2 ods. 2 písm. a) zákona o inšpekcii v sociálnych veciach
POSKYTOVATEĽOVI SOCIÁLNEJ SLUŽBY
ALZHEIMERCENTRUM PIEŠŤANY, n. o.,
REKREAČNÁ 4865/7, 921 01 PIEŠŤANY, IČO 37986945

povinnosť prijať neodkladné opatrenie na odstránenie zistených nedostatkov, pri ktorých možno dôvodne predpokladať vystavenie prijímateľa sociálnej služby, voči ktorej poskytovateľ sociálnej služby plní povinnosti podľa zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o sociálnych službách“), ohrozeniu života, zdravia, neľudskému alebo zlému zaobchádzaniu, a to:

MECHANICKY NEOBMEDZOVAŤ POHYB prijímateľov sociálnej služby, ktorým dozorovaný subjekt poskytuje sociálnu službu používaním obmedzovacích pomôcok, ktorými sú najmä ochranný pás, popruh alebo zábrana na lôžko, IHNEĎ.

ODÔVODNENIE ROZHODNUTIA

1. Poverené zamestnankyne Inšpekcie v sociálnych veciach ministerstva (ďalej len „ISV“) **na základe poverenia na výkon dozoru** podľa ustanovenia § 6 ods. 1 zákona o inšpekcii v sociálnych veciach č. 48/2023/OIvSS **začali dňa 13. 06. 2023 u poskytovateľa sociálnej služby výkon dozoru nad dodržiavaním zákona o sociálnych službách pri poskytovaní sociálnych služieb.** Predmetom dozoru je dodržiavanie povinnosti poskytovateľa sociálnej služby za obdobie od 01. 03. 2023 do dňa začatia dozoru **pri ochrane života, zdravia a dôstojnosti prijímateľa sociálnej služby** podľa ustanovenia § 10 zákona o sociálnych službách, dodržiavať personálny normatív v súlade s prílohou č. 1 podľa § 9 ods. 4 zákona o sociálnych službách, oboznamovať zamestnancov a prijímateľov sociálnej služby s postupmi, pravidlami a podmienkami spracovanými v súlade s prílohou č. 2 podľa § 9 ods. 9 zákona o sociálnych službách a plniť štandardy kvality poskytovanej sociálnej služby podľa prílohy č. 2 podľa ustanovenia § 9 ods. 8 zákona o sociálnych službách.
2. Pri výkone dozoru v priestoroch, kde dozorovaný subjekt poskytuje prijímateľom sociálnu

službu dňa 13. 06. 2023 v čase približne o 21:00 hodine bolo poverenými zamestnankyňami ISV zistené, že poskytovateľ sociálnej služby používa vo večerných hodinách na lôžkach prijímateľov sociálnej služby pás – popruh na lôžko, ktorými sú niektorí prijímatelia fixovaní k lôžku. Prijímatelia majú súčasne zdvihnuté bočnice na lôžkach (vrátane zvýšenej zábrany k bočnici lôžka). Takto boli prijímatelia sociálnej služby [REDAKOVANÉ] (mobilný), [REDAKOVANÉ] (čiastočne imobilný), [REDAKOVANÉ] (imobilný, ale pohybujúci sa za asistencie ďalšej osoby) na čas nočného spánku fixovaní pásom k im určenému lôžku, pričom zároveň mali na ráme lôžka zdvihnutú bočnicu, ktorá bola i nadstavcom zvýšená. Pásom boli na lôžku fixovaní aj [REDAKOVANÉ] (mobilná), [REDAKOVANÉ] (mobilná), [REDAKOVANÉ] (sediaci, imobilný). Títo prijímatelia sociálnej služby mali tiež zároveň na lôžku zdvihnuté bočnice. Poskytovateľ sociálnej služby nemal pre používanie mechanických obmedzovacích prostriedkov u žiadneho z týchto prijímateľov sociálnej služby vypracovaný postup a pravidlá na riešenie prípadnej krízovej situácie, napr. rizikový plán.

3. **Zákon o sociálnych službách vo svojom ustanovení § 10 ods. 1 určuje primárne zákonné pravidlo pre poskytovateľa sociálnych služieb, a to pri poskytovaní sociálnych služieb v zariadení nepoužívať prostriedky netelesného a telesného obmedzenia prijímateľa sociálnej služby.** Zákonnou výnimkou je situácia, ak je priamo ohrozený život alebo priamo ohrozené zdravie prijímateľa sociálnej služby alebo iných fyzických osôb. I vtedy je však možné použiť prostriedky obmedzenia prijímateľa sociálnej služby len na čas nevyhnutne potrebný na odstránenie priameho ohrozenia, pričom podľa ustanovenia § 10 ods. 4 zákona o sociálnych službách majú prostriedky obmedzenia netelesnej povahy prijímateľa sociálnej služby **prednosť** pred použitím prostriedkov telesného obmedzenia. Za prostriedky telesného obmedzenia sa v ustanovení § 10 ods. 3 zákon o sociálnych službách určuje **zvládnutie situácie použitím rôznych špeciálnych úchopov, umiestnením prijímateľa sociálnej služby do miestnosti, ktorá je určená na bezpečný pobyt alebo použitím liekov na základe pokynu lekára so špecializáciou v špecializačnom odbore psychiatria.** Ide pritom o **taxatívny výpočet** takýchto prostriedkov – prostriedkov telesného obmedzenia prijímateľa sociálnej služby.
4. **Účelom** použitia obmedzenia prijímateľa sociálnej služby je zvládnuť a zabrániť takému konaniu – nebezpečnému správaniu prijímateľa sociálnej služby, ktorým ohrozuje svoj život a zdravie alebo život a zdravie iných osôb. Ide v zásade o potrebu docielenia ukľudnenia náhle vzniknutého rizikového správania a konania prijímateľa sociálnej služby, a to najmä v dôsledku duševnej poruchy alebo poruchy správania, a ktorým ohrozuje svoj život a zdravie a život a zdravie iných (zvládnutie rizikovej situácie) opatreniami obmedzujúcimi pohyb. Obmedzovacie prostriedky je možné použiť **výnimočne, na nevyhnutnú dobu a iba v prípade, ak** prijímateľ svojim správaním ohrozuje seba a svoje okolie. Použitie opatrení obmedzujúcich pohyb trvá len po dobu nevyhnutne potrebnú, pokiaľ trvá ohrozenie nebezpečným správaním prijímateľa sociálnej služby – pokiaľ nie je zvládnuté správanie prijímateľa sociálnej služby, ktorým ohrozuje svoj život a zdravie alebo život iných osôb.
5. **Používanie ochranného pásu, popruhu alebo zábrany na lôžko nie je podľa zákona o sociálnych službách možným prostriedkom telesného obmedzenia prijímateľa sociálnej služby.**
6. **Fixačné pomôcky – ochranný popruh, pás a zábranu na lôžko (ako prostriedok ochrany resp. prevencie) môže poskytovateľ sociálnej služby použiť iba s cieľom zabezpečiť motoricky znevýhodneného prijímateľa sociálnej služby proti jeho pádu a aj to iba na nevyhnutne potrebný čas.** V danej situácii sú – je možné ich považovať za štandardné ochranné nástroje/ prostriedky - pomôcky. Zároveň však nutne platí, že je prioritným a potrebným použiť

zo strany poskytovateľa sociálnej služby voči prijímateľovi sociálnej služby čo najmenej obmedzujúce opatrenie - opatrenia. Zábrany na lôžku a fixačné pomôcky môžu spôsobiť (sú bez ďalšieho spôsobilé) aj neoprávnené obmedzenie pohybu prijímateľa sociálnej služby, a to predovšetkým v prípade – v takých individuálnych situáciách prijímateľov sociálnej služby, keď je prijímateľ schopný lôžko samostatne opustiť a bočnice, či fixačné pásy mu v tom bránia.

7. Prijímatelia sociálnych služieb Alzheimercentra Piešťany, n. o. nemajú individuálne stanovené, či odborne plánované, kedy im má byť **bočnica** nasadená, prípadne kedy je možné využiť ich telesné obmedzenie **fixáciou**, aká bola spozorovaná v čase pri výkone dozoru. V dokumentácii prijímateľov sociálnej služby nie je zaznamenané zo strany poskytovateľa sociálnej služby, kto zo zamestnancov „rozhodnutie“ o bežnom používaní fixačných pomôcok v čase nočného spánku „prijal“, či „prijíma“, kedy a z akých dôvodov. Nie je teda možné v situáciách, kedy sú tieto prostriedky obmedzenia pohybu voči konkrétnym prijímateľom použité, či používané, identifikovať **ani osobitný, časovo určený či určiteľný čas – dobu alebo situáciu, kedy k takémuto postupu voči prijímateľom dochádza, a už vôbec nie ustáliť nevyhnutnosť telesného obmedzenia**, teda takýmto postupom a zvažovaním okolností ustáliť nevyhnutnosť zásahu do práva na pohyb prijímateľa sociálnej služby na dobu nevyhnutnú, spôsobom adekvátnym a zákonným. **Paušalizované, vopred plánované s generálne – všeobecne určeným a nutne sa opakujúcim časovým úsekom, kedy k obmedzeniu dochádza (noc – nočný spánok) stanovené telesné obmedzenie zákon o sociálnych službách nepripúšťa.** Je dôvodný predpoklad, že zo strany poskytovateľa sociálnej služby ide práve o takýto paušálny resp. paušalizovaný/ generalizovaný postup pri poskytovaní odbornej starostlivosti o prijímateľov sociálnej služby. Iné postupy či riešenia v čase nočného spánku neboli ISV u poskytovateľa zaznamenané. Predmetom dozoru je navyše i personálne zabezpečenie starostlivosti o prijímateľov podľa platnej právnej úpravy, i v nočnom čase. Možný nedostatok resp. nízky počet zamestnancov, **neexistencia iných odborných opatrení vo vzťahu k prijímateľom nemôže odôvodňovať používanie telesných obmedzení voči prijímateľom sociálnej služby.**
8. Prijímatelia sociálnej služby v Alzheimercentre Piešťany, n. o. [redacted] podpísali dokumenty označené poskytovateľom sociálnej služby ako „Indikácia – použitie zábrany na lôžku“ a/ alebo „Indikácia – certifikovaný bezpečnostný pás pre prevenciu pádu z lôžka“, podľa ktorého sú tieto indikované „z dôvodu ochrany zdravia a života...v čase pobytu a spánku.“ Bočnica/ bezpečnostný pás ja daný, podľa tvrdenia poskytovateľa sociálnej služby, na „prianie“ (so súhlasom) klienta alebo jeho zákonného zástupcu. Dokument však obsahuje len meno prijímateľa sociálnej služby a dátum jeho/ jej narodenia, príp. rodné číslo. Dokument nie je datovaný. Na základe takéhoto súhlasu dochádza u poskytovateľa sociálnej služby k používaniu obmedzujúcich alebo ochranných prostriedkov automaticky, teda paušálne, ako je to zmienené i vyššie. Takéto všeobecné „povolenie/ udelenie súhlasu prijímateľa sociálnej služby alebo jeho opatrovníka, či rodinného príslušníka“ nie je možné akceptovať. Platná právna úprava v oblasti sociálnych vecí, ani právny poriadok ako celok takéto riešenie **nepripúšťa a nemieni, naopak, stanovuje taxatívne a presné podmienky, za akých (zákonom určených) môže dôjsť k obmedzeniu pohybu, resp. telesnému obmedzeniu fyzických osôb v Slovenskej republike.** Žiadny „súhlas“, „prianie“, „dokument“ – teda tak, ako ich označuje poskytovateľ, takýmto zákonom **prípustným prostriedkom nie je a ani nesahuje použitie telesného obmedzenia voči fyzickej osobe.**
9. Podľa „Odporúčania Alzheimer Europe k použitiu obmedzovacích prostriedkov

v starostlivosti o pacientov s demenciou¹ je obmedzovacie prostriedky možné používať len tam, kde je to nevyhnutne nutné pre ochranu pacienta, s dôrazom na to, že použitie akýchkoľvek obmedzujúcich prostriedkov je považované za krajné riešenie, ku ktorému je možné pristúpiť až vtedy, keď existuje istota, že ostatné možnosti boli vyčerpané. V žiadnom prípade nemôže byť použitie obmedzujúcich prostriedkov dôvodom pre uľahčenie práce personálu, či nepokoj mobilného prijímateľa sociálnej služby.

10. **Nepriaznivý zdravotný stav prijímateľa sociálnej služby nemôže byť dôvodom používania obmedzujúcich prostriedkov k sťaženiu, prípadne zabráneniu, jeho voľnému pohybu.** Použitie ochranného pása, popruhu a súčasne zábrany na lôžku v izbách prijímateľov sociálnej služby predstavuje vážny zásah do ich ľudských práv a je z hľadiska povahy a účelu nepovoleným prostriedkom telesného obmedzenia podľa ustanovenia § 10 ods. 3 zákona o sociálnych službách.
11. Použitie fixačných prostriedkov a zábran na lôžku môže fyzickej osobe spôsobovať stiesnenie, pocit nepohodlia, či obavy vyplývajúce zo zabránenia jej pohybu na lôžku. Ak sú prijímatelia sociálnej služby dlhodobo a opakovane obmedzovaní vo voľnom pohybe, dochádza k ochabnutiu svalstva a poruchám udržania rovnováhy, zvyšuje sa riziko pádu. Ďalšími možnými následkami sú podliatiny, poruchy prekrvovania, častejšie sa objavuje inkontinencia a psychické problémy. Stres zvyšuje výskyt porúch správania, ako neklud, agresia alebo apatia. Preto by použitie opatrení obmedzujúcich pohyb prijímateľa sociálnej služby v pobytových zariadeniach malo byť iba výnimočné. Tým, že poskytovateľ sociálnej služby používal mechanické obmedzovacie prostriedky, tieto súčasne kombinoval a nemal (okrem paušálnych súhlasov prijímateľov sociálnych služieb) pre používanie mechanických obmedzovacích prostriedkov u žiadneho z prijímateľov sociálnej služby vypracovaný postup ani pravidlá indikácie, evidencie a kontroly, možno dôvodne predpokladať vystavenie prijímateľov sociálnej služby, voči ktorým dozorovaný subjekt plní povinnosti podľa zákona o sociálnych službách, ohrozeniu života, zdravia, neľudskému alebo zlému zaobchádzaniu.
12. Poverené zamestnankyne na výkon dozoru podľa ustanovenia § 7 ods. 1 písm. c) zákona o inšpekcii v sociálnych veciach zdokumentovali zistené skutočnosti obrazovými a zvukovými záznamami, poskytovateľ sociálnej služby poskytol podľa ustanovenia § 11 ods. 1 písm. b) zákona č. 10/1996 Z. z. o kontrole v štátnej správe v znení neskorších predpisov povereným zamestnankyniam na výkon dozoru vyjadrenia, informácie ako aj originály dokumentov, z ktorých boli vyhotovené kópie a tieto boli zaznamenané na nosiči informácií. Záznamy sú obsahom spisového materiálu vo veci dozoru podľa poverenia špecifikovaného v bode 1 odôvodnenia tohto rozhodnutia.
13. Podľa ustanovenia § 7 ods. 6 zákona o inšpekcii v sociálnych veciach uplatnenie oprávnenia odseku 1 písm. d) sa **vykoná ústne**. Poverená zamestnankyňa pri výkone dozoru ústne uložila poskytovateľovi sociálnej služby povinnosť prijať toto neodkladné opatrenie na odstránenie zistených nedostatkov dňa 16. júna 2023. **Písomné vyhotovenie rozhodnutia** o uložení povinnosti podľa odseku 1 písm. d) sa doručí bezodkladne a na konanie o uložení povinnosti prijať neodkladné opatrenie sa vzťahuje správny poriadok. Proti rozhodnutiu možno podať odvolanie do troch dní odo dňa doručenia písomného vyhotovenia tohto rozhodnutia pričom odvolanie proti tomuto rozhodnutiu nemá odkladný účinok a odvolací orgán o ňom rozhodne bezodkladne.
14. Podľa ustanovenia § 8 ods. 2 písm. a) zákona o inšpekcii v sociálnych veciach je dozorovaný subjekt povinný prijať neodkladné opatrenie na odstránenie zistených nedostatkov,

¹ www.alzheimer-europe.org

pri ktorých možno dôvodne predpokladať vystavenie prijímateľa sociálnej služby, voči ktorému poskytovateľ sociálnej služby plní povinnosti podľa zákona o sociálnych službách, ohrozeniu života, zdravia, neľudskému alebo zlému zaobchádzaniu. Podľa ustanovenia § 10 ods. 1 písm. a) druhého bodu sa správneho deliktu dopustí ten, kto neprijal takéto neodkladné opatrenie. Ministerstvo uloží za takýto správny delikt pokutu do 5 000 eur.

Na základe uvedených skutočností ministerstvo rozhodlo tak, ako je uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia.

Poučenie

Proti tomuto rozhodnutiu možno podať rozklad podľa § 7 ods. 6 zákona o inšpekcii v sociálnych veciach v lehote do troch dní odo dňa doručenia písomného vyhotovenia tohto rozhodnutia správneho orgánu, ktorý ho vydal. Odvolanie proti tomuto rozhodnutiu nemá odkladný účinok. Právoplatné rozhodnutie je preskúmateľné súdom.

Ing. Ján Hudák, PhD.
generálny riaditeľ

